

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนสุขศึกษาของครูสุขศึกษาระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนสุขศึกษาของครูสุขศึกษาระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูสุขศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร จำนวน 252 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม 3 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการจำนวน 17 ข้อ ตอนที่ 2 สภาพการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนสุขศึกษาเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า จำนวน 44 ข้อ ตอนที่ 3 ปัญหาการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนสุขศึกษาเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า จำนวน 46 ข้อ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และส่งทางไปรษณีย์ ได้รับแบบสอบถามคืนทั้งสิ้น 227 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.08 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Sciences-Version X : SPSS*) หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ครูสุขศึกษาระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 55.94 โดยเฉลี่ยมีอายุระหว่าง 36-45 ปี จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีร้อยละ 90.31 วิชาเอกพลศึกษามากที่สุดสอนในระดับมัธยมต้นร้อยละ 48.45 และในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 51.54 รายวิชาที่สอนมากที่สุด

คือ พ 503, พ 504 รองลงมาสอนในรายวิชา พ 401, พ 402 มีประสบการณ์ในการสอนวิชาสุขศึกษาอยู่ระหว่าง 11-15 ปี นอกจากการสอนแล้วครูสุขศึกษายังต้องปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ คือ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ทำงานอนามัยโรงเรียนและทำงานฝ่ายปกครอง ครูสุขศึกษามีการเตรียมตัวสำหรับการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนสุขศึกษา โดยศึกษาจากเอกสารหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533 ร้อยละ 73.56 ในการจัดกิจกรรมการสอนสุขศึกษาตามหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533 ครูสุขศึกษาใช้วิธีการบรรยาย สาธิต ทดลอง บทบาทสมมติ เป็นส่วนใหญ่ และกระบวนการที่ครูใช้ในการสอนสุขศึกษาส่วนใหญ่คือ กระบวนการกลุ่ม กระบวนการแก้ปัญหา และทักษะกระบวนการ 9 ประการ ครูสุขศึกษาส่วนใหญ่เคยได้รับการนิเทศการเรียนการสอนสุขศึกษาโดยใช้ทักษะกระบวนการจากผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ และมีความต้องการที่จะได้รับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์มากที่สุด

2. สภาพการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนสุขศึกษา โดยส่วนรวมพบว่า ครูสุขศึกษาระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร มีการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนสุขศึกษาอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านคือ ด้านการวางแผนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้านคือ

2.1 ด้านการวางแผนการสอนโดยส่วนรวมพบว่า ครูสุขศึกษามีการวางแผนการใช้ทักษะกระบวนการ ในการสอนสุขศึกษาอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ครูสุขศึกษามีการปฏิบัติในการวางแผนการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนสุขศึกษา อยู่ในระดับมากทั้ง 8 ข้อ ดังนี้

- (1) การกำหนดจุดประสงค์ปลายทางของรายวิชาที่สอน
- (2) การกำหนดจุดประสงค์นำทางโดยนำจุดประสงค์ปลายทางมาแตกเป็นจุดประสงค์ย่อย
- (3) การวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้จากหลักสูตร
- (4) การเขียนแผนการสอนหรือโครงการสอนสุศึกษาที่ใช้ทักษะกระบวนการ
- (5) การกำหนดกิจกรรมการสอนโดยเน้นให้นักเรียน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น

- (6) การนำเนื้อหาวิชาสู่ศึกษาจากหลักสูตรมาประยุกต์ใช้ให้
เหมาะสมกับกระบวนการและสภาพปัญหาสภาพในห้องเรียน
- (7) การเลือกวิธีการวัดผลได้ตรงตามจุดประสงค์
- (8) การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์การสอนโดยครูเป็นผู้ทำเอง

2.2 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูสุศึกษาใช้

ทักษะกระบวนการอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าครูสุศึกษามีการใช้
ทักษะกระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ที่ระดับมาก 14 ข้อ เรียงลำดับ
ดังนี้

- (1) ครูสอนให้นักเรียนได้ตระหนักในปัญหาและเลือกวิธีการแก้
ปัญหา
- (2) ครูใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้คิดและรู้จักคิดอย่าง
รอบคอบ
- (3) ครูให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในชั้นเรียน
- (4) ครูให้นักเรียนลงมือกระทำโดยครูเป็นผู้ชี้แนะ
- (5) ครูให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วิจารณ์
- (6) ครูให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ
- (7) ครูมอบหมายให้นักเรียนไปศึกษาค้นคว้ามารายงานหน้าชั้น
- (8) ครูบรรยายแล้วซักถาม
- (9) ครูถามคำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนค้นพบคำตอบหรือ
สำรวจด้วยตนเอง
- (10) ครูให้นักเรียนลงมือทำเองและมีความชื่นชมในผลงานของ
ตนเอง
- (11) ครูให้นักเรียนได้ฝึกการสังเกต
- (12) ครูให้นักเรียนคิดแก้ปัญหา หรือหาแนวทางไปสู่ความ
สำเร็จด้วยตนเอง
- (13) ครูให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติวางแผนอย่างมีประสิทธิภาพ
- (14) ครูให้นักเรียนทำการทดลองในห้องเรียน

และมีการปฏิบัติด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ที่ระดับน้อย 1 ข้อ คือ
ครูบรรยายเองทั้งหมด

2.3 ด้านการใช้สื่อการสอนในการสอนสุขศึกษาโดยใช้

ทักษะกระบวนการ โดยส่วนรวมครูสุขศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูสุขศึกษามีการใช้สื่อการสอนอยู่ในระดับมาก 3 ข้อ เรียงลำดับดังนี้

- (1) ครูใช้สื่อการสอนในการสอนสุขศึกษา
- (2) ครูพัฒนาสื่อและอุปกรณ์การสอนขึ้นใช้เอง
- (3) ครูใช้สื่อการสอนสำเร็จรูปที่ทางโรงเรียนจัดหา

และมีการปฏิบัติด้านการใช้สื่อการสอนอยู่ที่ระดับน้อย 2 ข้อ คือ เรียงตามลำดับดังนี้

- (1) ครูทำอุปกรณ์การสอนเองโดยใช้อุปกรณ์ที่สามารถจัดหาได้ในท้องถิ่น
- (2) ครูมอบหมายให้นักเรียนทำอุปกรณ์จากวัสดุในท้องถิ่น

2.4 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนสุขศึกษาโดยใช้

ทักษะกระบวนการเกี่ยวกับเรื่องประเมิน โดยส่วนรวมครูสุขศึกษาระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูสุขศึกษามีการปฏิบัติในด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนสุขศึกษาทุกเรื่องอยู่ในระดับมากตามลำดับดังนี้

- (1) ความรู้ในเนื้อหาวิชาสุขศึกษา
- (2) ทักษะคิดต่อเรื่องที่นักเรียนเรียน
- (3) การปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องที่นักเรียนเรียน
- (4) ความสามารถในการปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม
- (5) ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ วิวิจารณ์
- (6) ความสามารถในการวางแผนการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ
- (7) ความสามารถในการทำงานและกำหนดขั้นตอนในการทำงานอย่างเป็นระบบ

2.5 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนสุขศึกษา โดยใช้

ทักษะกระบวนการในเรื่องวิธีการประเมินที่ใช้ โดยส่วนรวมครูสุขศึกษาระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูสุขศึกษามีการปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนสุขศึกษาโดยใช้วิธีการประเมินผลอยู่ในระดับมาก 7 ข้อ เรียงตามลำดับดังนี้

- (1) การตรวจสอบผลงาน
- (2) ใช้แบบทดสอบวัดความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน
- (3) การสังเกตพฤติกรรมนักเรียนที่แสดงออก
- (4) การตรวจสอบการปฏิบัติกิจกรรม
- (5) ติดตามผลนักเรียนเป็นระยะ
- (6) การสัมภาษณ์นักเรียน
- (7) ให้นักเรียนตอบแบบสอบถาม

และพบว่าใช้วิธีการประเมินผลอยู่ที่ระดับน้อย 2 ข้อ เรียงตามลำดับดังนี้

- (1) ให้นักเรียนเขียนรายงาน
- (2) สอบถามการปฏิบัติตนของนักเรียนจากผู้ปกครอง

3. ปัญหาการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนสุขศึกษา โดยส่วนรวมพบว่า ครูสุขศึกษาระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร มีปัญหาการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนสุขศึกษาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคือ ด้านความรู้ความเข้าใจในการใช้ทักษะกระบวนการ ด้านการใช้ทักษะกระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการสนับสนุนการใช้ทักษะกระบวนการในการเรียนการสอนสุขศึกษาพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยทุกด้านเช่นเดียวกัน

3.1 ด้านความรู้ความเข้าใจในการใช้ทักษะกระบวนการโดยส่วนรวมพบว่าครูสุขศึกษามีปัญหาอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูสุขศึกษามีปัญหาในด้านความรู้ความเข้าใจในการใช้ทักษะกระบวนการอยู่ในระดับน้อยทุกข้อ เรียงตามลำดับดังนี้

- (1) ไม่เข้าใจวิธีการใช้ทักษะกระบวนการ
- (2) ไม่เข้าใจวิธีใช้กระบวนการต่าง ๆ ในการสอนสุขศึกษา
- (3) ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการสอนต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการสอนสุขศึกษา
- (4) ขาดความรู้ในการผลิตสื่อการสอนโดยใช้วัสดุจากท้องถิ่น
- (5) ไม่เข้าใจจุดประสงค์การใช้ทักษะกระบวนการในการสอนสุขศึกษา
- (6) ไม่เข้าใจหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533
- (7) ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำจุดประสงค์ปลายทาง

(8) ไม่สามารถวิเคราะห์จุดประสงค์และคำอธิบายรายวิชา

(9) ขาดความรู้ความเข้าใจในการวัดและประเมินผล

3.2 ด้านการใช้ทักษะกระบวนการจัดการเรียนการสอน โดย
ส่วนรวมพบว่า ครูสุษติศึกษาระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรมีปัญหา
อยู่ในระดับน้อยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูสุษติศึกษามีปัญหาด้านการใช้ทักษะกระบวนการ
อยู่ในระดับมาก 10 ข้อ เรียงลำดับดังนี้

(1) ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนสามารถ
สร้างทางเลือกในการแก้ปัญหาได้

(2) ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน เพื่อฝึกให้นักเรียนคิด
อย่างเป็นระบบได้

(3) ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้นักเรียนรู้จักคิด
วิเคราะห์ วิจารณ์ได้

(4) ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนรู้จัก
ประเมินทางเลือกได้

(5) ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน เพื่อฝึกให้นักเรียนมี
โอกาสวางแผนและกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติ

(6) มีปัญหาในการจัดการเรียนการสอน เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จัก
แก้ไขปัญหาเมื่อมีปัญหา

(7) ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน เพื่อฝึกให้นักเรียนได้ฝึก
การติดตามตรวจสอบผลงานและปรับปรุงแก้ไขงานให้ดีขึ้น
อยู่เสมอ

(8) ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนที่ฝึกให้นักเรียนทำงานอย่างมีระบบ

(9) ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนเพื่อฝึกให้นักเรียนมี
โอกาสลงมือปฏิบัติจริงตามแผนที่วางไว้

(10) ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนเพื่อฝึกให้นักเรียนได้รู้จัก
ประเมินผลในระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

และพบว่ามีปัญหาด้านการใช้ทักษะกระบวนการอยู่ในระดับน้อย 19 ข้อ เรียงตามลำดับ
ดังนี้

(1) จำนวนนักเรียนมากเกินไปทำกิจกรรมได้ไม่ทั่วถึง

(2) ครูไม่มีเวลาทำอุปกรณ์การสอนเอง

- (3) มีปัญหาในการจัดกิจกรรมการสอน ที่ให้นักเรียนเกิดความตระหนักในปัญหา
- (4) ครูไม่ได้ใช้อุปกรณ์การสอนที่ทำจากวัสดุท้องถิ่น
- (5) นักเรียนไม่สนใจกิจกรรมการสอนที่ครูจัดให้
- (6) ไม่สามารถจัดกิจกรรมการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการได้
- (7) ไม่สามารถจัดทำโครงการสอนและแผนการสอนที่เน้นกระบวนการได้
- (8) ครูไม่มีเวลาเตรียมการสอนที่ใช้ทักษะกระบวนการ เนื่องจากต้องทำงานด้านอื่น
- (9) ครูไม่มีเวลาจะติดตามผลการเรียนของนักเรียน
- (10) ครูผู้สอนยังไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการสอนคือ ใช้ตนเองเป็นศูนย์กลาง
- (11) การสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการทำให้เสียเวลามาก
- (12) ไม่สามารถสอนเนื้อหาได้ทันตามที่กำหนดไว้ เนื่องจากเสียเวลาทำกิจกรรมมากเกินไป
- (13) นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม
- (14) วัสดุการสอนไม่เหมาะสมกับกิจกรรมการใช้ทักษะกระบวนการ
- (15) ควบคุมชั้นเรียนได้ยากในการจัดกิจกรรมที่ใช้ทักษะกระบวนการ
- (16) ระยะเวลาในการเรียนการสอน 50 นาทีน้อยเกินไป
- (17) ไม่สามารถวัดและประเมินผลได้ครอบคลุมตามจุดประสงค์
- (18) เสียเวลาในการวัดและประเมินผลมาก
- (19) ครูผู้สอนไม่เห็นความสำคัญของการใช้ทักษะกระบวนการ

3.3 ด้านการสนับสนุนการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนสุขศึกษา

โดยส่วนรวมพบว่า ครูสุขศึกษาระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรมีปัญหาอยู่ในระดับน้อยและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูสุขศึกษามีปัญหาในด้านการสนับสนุนการใช้ทักษะกระบวนการอยู่ในระดับน้อย 4 ข้อตามลำดับดังนี้

- (1) ขาดวัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำอุปกรณ์การสอน
- (2) ขาดการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ

(3) ขาดความร่วมมือจากครู-อาจารย์ในโรงเรียน
 (4) ขาดการส่งเสริมและให้การสนับสนุนจากผู้บริหาร
 และพบว่ามีปัญหาด้านการสนับสนุนการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนสุขศึกษาอยู่ที่ระดับ
 มาก 4 ข้อ เรียงลำดับดังนี้

- (1) คู่มือเอกสารที่จะค้นคว้าในการจัดกิจกรรมการสอนมีน้อย
- (2) ขาดงบประมาณในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- (3) ขาดการนิเทศติดตามผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้ทักษะกระบวนการ
- (4) ขาดการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสุขศึกษาที่เน้นทักษะกระบวนการ

การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนสุขศึกษาของครูสุขศึกษาระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ผู้วิจัยอภิปรายผลเฉพาะประเด็นสำคัญที่เป็นปัญหาดังต่อไปนี้

1. สภาพการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนสุขศึกษา จากผลการวิจัยพบว่าโดยส่วนรวมครูสุขศึกษาสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการอยู่ในระดับมาก โดยครูใช้วิธีการสอนโดยการบรรยายทั้งหมดอยู่ในระดับน้อย ซึ่งขัดแย้งกับข้อมูลทั่วไปที่ครูสุขศึกษาตอบพบว่า ครูสุขศึกษาสอนโดยใช้วิธีการบรรยายเป็นส่วนใหญ่คือร้อยละ 92.07 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการใช้แบบสอบถามในการวิจัย ซึ่งผู้ตอบอาจตอบไม่ตรงกับความจริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนันต์ บัวบาน (2525) พบว่า ในการตอบแบบสอบถามนั้นมีการแก้งตอบ ตอบแบบงูใจไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง หรือตอบแบบเดาสุ่มเกิดขึ้นได้เสมอ นอกจากนี้ สุธีรา ภัทรายุตวรรัตน พบว่า การตอบแบบสอบถามเป็นเทคนิคที่ได้ข้อมูลที่ไม่น่าเชื่อถือเท่าใดนัก เนื่องจากผู้วิจัยไม่ทราบระดับอารมณ์ของผู้ตอบในขณะที่ตอบว่าเป็นอย่างไร และมีความตั้งใจในการตอบมากน้อยเพียงใด จึงเป็นผลให้ข้อมูลออกมาขัดแย้งกันดังกล่าว และได้ให้ข้อเสนอแนะว่าถ้าต้องการให้ข้อมูลและผลการวิจัยที่ได้จากแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือมาก ควรได้มีการใช้สเกลตรวจสอบความจริงใจแทรกไว้ระหว่างชุดข้อกระทงต่าง ๆ เพื่อเป็นการตรวจสอบ

ความจริงใจของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่แน่นอนมากยิ่งขึ้น

ในด้านการใช้สื่อการสอนในการสอนสุขศึกษาโดยใช้ทักษะกระบวนการ พบว่า ครูสุขศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย 2 ข้อคือ ครูทำอุปกรณ์การสอนเองโดยใช้ อุปกรณ์ที่สามารถจัดหาได้ในท้องถิ่น และครูมอบหมายให้นักเรียนทำอุปกรณ์จากวัสดุ ท้องถิ่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นช่วงแรกของการใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุง ครูจะต้องใช้ เวลาในการศึกษาและปรับตัวการใช้หลักสูตรในเรื่องต่าง ๆ นอกจากนี้โรงเรียนหลาย โรงเรียนยังมีข้อจำกัดในเรื่องความพร้อมของบุคลากร อาคาร และวัสดุ อุปกรณ์ จึง เป็นเหตุให้ครูสุขศึกษามีการปฏิบัติในด้านนี้ในระดับน้อย

อีกประการหนึ่งอาจเป็นเพราะวิชาสุขศึกษาเป็นวิทยาศาสตร์แขนงหนึ่ง ดังนั้นสื่อที่ใช้ในการสอนวิชาสุขศึกษาส่วนใหญ่จำเป็นต้องใช้สื่อวิทยาศาสตร์ที่ไม่สามารถ ใช้วัสดุท้องถิ่นในการจัดทำได้ ซึ่งได้แก่ สื่อสำเร็จรูปที่เป็นพวกภาพหรือหุ่นจำลอง วัสดุ ของจริง หรือภาพถ่าย สไลด์ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจพร เสรีรุ่ง (2522) พบว่าในการสอนสุขศึกษาอุปกรณ์ที่ให้ความรู้และช่วยให้เกิดความเข้าใจได้ มากที่สุดคือ ภาพยนต์ สไลด์ และวัสดุของจริง นอกจากนี้ ฟาโวล (Fawale, 1979) ยังพบว่าเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะช่วยในการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน มัธยมศึกษาได้ดีมากที่สุด ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ครูสุขศึกษาในโรงเรียนร่วมพัฒนา การใช้หลักสูตรมีการปฏิบัติในเรื่องสื่อการสอนทั้ง 2 ข้อ อยู่ในระดับน้อย

ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนในวิธีการประเมินผลที่ใช้ พบว่า ครูสุขศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย 2 ข้อคือ การวัดผลโดยการให้นักเรียน เขียนรายงานและสอบถามการปฏิบัติงานของนักเรียนจากผู้ปกครอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การวัดผลโดยการให้นักเรียนเขียนรายงานนั้นเป็นการวัดผลโดยใช้ทักษะกระบวนการ ซึ่งครูสุขศึกษาในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรมีปัญหามากในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนที่ใช้ทักษะกระบวนการ จึงมีผลทำให้การวัดผลโดยใช้ ทักษะกระบวนการดังกล่าวมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยด้วย

ส่วนการสอบถามการปฏิบัติงานของนักเรียนจากผู้ปกครองมีการปฏิบัติอยู่ ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูสุขศึกษามีปัญหาในการสร้างแบบสอบถาม ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉราลักษณ์ ปิ่นทับทิม (2528) พบว่าครูสุขศึกษาต้องการ การนิเทศในระดับมากในเรื่องการสร้างข้อสอบที่มีคุณภาพ วิธีวัดทัศนคติและการสร้าง ข้อสอบวัดพฤติกรรมสุขภาพ การสร้างแบบวัดการปฏิบัติ และแรมเส (Ramsay, 1981) พบว่า ครูไม่ได้มีการพัฒนาเครื่องมือการประเมินผล ครูไม่ได้รับการพัฒนาระบบการ

ประเมินผล และครูไม่ได้รับการแนะนำเกี่ยวกับวิธีการการประเมินผล

นอกจากนี้การสอบถามการปฏิบัติจากผู้ปกครองจะทำได้ยาก เนื่องจากครู ผู้ปกครอง ไม่มีเวลาพบกัน หรือมีโอกาสพบกันน้อย นอกจากนี้ผู้ปกครองส่วนใหญ่ยังไม่เห็นความสำคัญในการรายงานผลการปฏิบัติงานของนักเรียน การรายงานผลจึงเชื่อถือไม่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมพงษ์ เรืองศรี (2530) ที่พบว่า การสังเกตการปฏิบัติของนักเรียนนอกเวลาทำได้ยากมาก การให้คะแนนการปฏิบัติจากเพื่อนครูและผู้ปกครองทำได้ไม่ทั่วถึง

2. ปัญหาการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนสุขศึกษา โดยส่วนรวมพบว่าครูสุขศึกษาระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย แต่เมื่อพิจารณารายด้านและรายข้อพบว่า ด้านการใช้ทักษะกระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูสุขศึกษามีปัญหาอยู่ในระดับมาก 10 ข้อ เรียงตามลำดับคือ ปัญหาในการจัดกิจกรรมการสอนเพื่อให้นักเรียนสามารถสร้างทางเลือกในการแก้ปัญหาได้ ปัญหาในการจัดกิจกรรมการสอนเพื่อฝึกให้นักเรียนคิดอย่างเป็นระบบได้ ปัญหาการจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ วิวิจารณ์ ปัญหาในการจัดกิจกรรมการสอนเพื่อให้นักเรียนรู้จักประเมินทางเลือกได้ ปัญหาในการจัดกิจกรรมการสอนเพื่อฝึกให้นักเรียนมีโอกาสดวางแผนและกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติ ปัญหาในการจัดกิจกรรมการสอนเพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักแก้ไขปัญหาเมื่อมีปัญหา ปัญหาการจัดกิจกรรมการสอนเพื่อฝึกให้นักเรียนได้ฝึกการติดตาม ตรวจสอบผลงานและปรับปรุงแก้ไขงานให้ดีขึ้น ปัญหาในการจัดกิจกรรมที่ฝึกให้นักเรียนทำงานอย่างมีระบบ ปัญหาในการจัดกิจกรรมการสอนเพื่อฝึกให้นักเรียนมีโอกาสดลงมือปฏิบัติจริงตามที่วางแผนไว้ และปัญหาการจัดกิจกรรมการสอนเพื่อฝึกให้นักเรียนได้รู้จักประเมินผลในระหว่างปฏิบัติ จะเห็นได้ว่าปัญหาที่ครูสุขศึกษาประสบเป็นปัญหาในเรื่องที่เกี่ยวกับการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนสุขศึกษาทั้งสิ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นระยะแรกของการใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ครูสุขศึกษาจึงขาดทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้ทักษะกระบวนการในเรื่องดังกล่าว นอกจากนี้จากข้อมูลทั่วไปพบว่าครูสุขศึกษาส่วนใหญ่มีการเตรียมตัวสำหรับการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการโดยการศึกษาจากเอกสารหลักสูตรฉบับปรับปรุงถึงร้อยละ 73.56 แต่ได้เข้ารับการอบรมในเรื่องทักษะกระบวนการเพียงร้อยละ 49.77 จึงทำให้ครูสุขศึกษาขาดทักษะและประสบการณ์ในการปฏิบัติกิจกรรมโดยใช้

ทักษะกระบวนการดังกล่าว

อีกประการหนึ่งครูผู้สอนสุขศึกษาส่วนใหญ่ยังคงชินกับการสอนโดยการบรรยาย ดังผลการวิจัยของ เบญจพร เสรีรุ่ง (2522) พบว่า ครูสุขศึกษาส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนโดยการบรรยาย สมาน บุญล้วน (2524) พบว่า ครูส่วนมากใช้วิธีการสอนโดยการบรรยายและสอนโดยการปฏิบัติจริงเป็นส่วนน้อย ทองสุข รวยสูงเนิน (2527) พบว่า วิธีสอนที่ครูใช้มากที่สุดคือ บอก อธิบาย หรือบรรยาย วิธีสอนที่ครูไม่ปฏิบัติเลยคือ วิธีการจัดสถานการณ์จำลอง นอกจากนี้ แอนตัน (Anton, 1972) พบว่า วิธีสอนที่ครูใช้บ่อยมากคือ การอภิปราย บรรยาย การตอบคำถาม ดังนั้นโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะได้มีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยจัดให้ครูผู้สอนได้มีโอกาสรับความรู้ ทำความเข้าใจ และได้ลงมือฝึกปฏิบัติในการจัดทำแผนการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการในเรื่องดังกล่าวอย่างจริงจังและทั่วถึง

นอกจากนี้ปัญหาที่พบว่าเป็นปัญหามาก คือ ปัญหาด้านการสนับสนุนการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนสุขศึกษา 4 ข้อคือ คุ่มือเอกสารที่จะค้นคว้าในการจัดกิจกรรมการสอนมีน้อย ขาดงบประมาณในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ขาดการนิเทศติดตามผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ และขาดการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสุขศึกษาที่เน้นทักษะกระบวนการ

ปัญหาที่น่าสนใจควรนำมาพิจารณาคือ คุ่มือเอกสารที่จะค้นคว้าในการจัดกิจกรรมการสอนมีน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเอกสารสนับสนุนมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอกับจำนวนโรงเรียน จำนวนครู นอกจากนี้ระบบการจัดส่งเอกสารไม่ดีพอทำให้เอกสารส่งไปล่าช้าไม่ทันการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา (2524) พบว่า ครูสุขศึกษาขาดหนังสือเอกสารอ่านประกอบการเรียนการสอน ซึ่งสิ่งเหล่านี้โรงเรียน ฝ่ายวิชาการของโรงเรียน และหมวดวิชาควรได้ตระหนักในปัญหาและความจำเป็นของครูผู้สอนที่จะต้องมียเอกสารหลักสูตรเป็นตัวนำในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งควรจะได้นำเอกสารหลักสูตรที่โรงเรียนได้รับมาดังกล่าวมาจัดพิมพ์ หรือถ่ายสำเนาเผยแพร่ให้กับครูในโรงเรียนทุกคนได้ศึกษาและถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อไป

ปัญหาการขาดงบประมาณในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสุขศึกษาโดยใช้ทักษะกระบวนการซึ่งพบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับมากอีกปัญหาหนึ่ง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวิชาสุขศึกษาเป็นวิชาหนึ่งซึ่งจัดรวมอยู่ในหมวดวิชาพลานามัยร่วมกับวิชาพลศึกษา งบประมาณที่ได้รับจะได้รับในนามของหมวดพลานามัย ซึ่งในแต่ละปี

งบประมาณส่วนใหญ่จะถูกใช้ไปกับวิชาพลศึกษา เป็นวัสดุสิ้นเปลือง จึงทำให้วิชาสุขศึกษา
 ไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนหรือถ้าได้รับก็จะได้น้อยมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ
 กนกรัตน์ ชาญกว้าง (2524) พบว่าขาดงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ สื่อ
 การเรียนวิชาสุขศึกษา สมาน บุญสั้น (2524) พบว่าขาดงบประมาณและสถานที่
 พิเศษในการจัดกิจกรรมทุกหมวดวิชา งานส่งเสริมสุขภาพนักเรียน กรมพลศึกษา
 (2526) พบว่าปัญหาอุปสรรคในการสอนสุขศึกษาที่พบมากที่สุดคือ การขาดแคลน
 งบประมาณในการจัดทำอุปกรณ์การสอน ดัฟฟี่ เอ็ดนาเมย์ เอส. (Duffy,
 Ednamay S., 1984) พบว่าครูสุขศึกษามีปัญหามากในเรื่องวัสดุอุปกรณ์ บุคลากรที่มี
 คุณภาพ การสนับสนุนจากผู้บริหารในเรื่องงบประมาณ และนอกจากนี้ ฟาโวล
 (Fawole, 1979) พบว่าการสอนสุขศึกษาในโรงเรียนมัธยมส่วนใหญ่จัดอยู่ในสาขา
 วิชาพลศึกษาและเสนอแนะว่าควรแยกวิชาสุขศึกษาออกเป็นวิชาหนึ่งต่างหาก ทั้งนี้เพื่อ
 ความสะดวกในการบริหารงานทุกด้าน ซึ่งนับว่าเป็นแนวทางที่น่าสนใจและทดลอง
 ปฏิบัติโดยแยกวิชาสุขศึกษาออกจากวิชาพลศึกษาอาจจะทำให้วิชาสุขศึกษามีความสำคัญ
 และประสบผลสำเร็จในการสอน ทั้งนี้เพราะเมื่อแยกตัวออกมาจากวิชาพลศึกษาแล้ว
 การดำเนินงานอาจคล่องตัวมากขึ้น

และประการที่สำคัญงบประมาณในการสนับสนุนซึ่งเป็นปัญหามากก็จะ
 ทำให้วิชาสุขศึกษาได้รับโดยตรง แต่เพียงวิชาเดียวไม่ถูกแบ่งแยกจนทำให้ประสบกับ
 ปัญหามากดังกล่าว

ปัญหาที่น่าสนใจอีกปัญหาหนึ่งคือ ขาดการนิเทศติดตามผลการจัด
 กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้นิเทศหรือ
 ศึกษานิเทศก์สุขศึกษามีจำนวนน้อยและมีงานที่จะต้องรับผิดชอบอื่น ๆ อีกมาก จึงไม่
 สามารถให้การนิเทศครูผู้สอนได้อย่างทั่วถึง หรือศึกษานิเทศก์เองอาจยังไม่เข้าใจใน
 เรื่องนี้ดีนัก ทำให้ครูสุขศึกษาต้องการการนิเทศมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ
 จุไรรัตน์ แพรวพราย (2532) พบว่า ครูสุขศึกษาต้องการการนิเทศเกี่ยวกับการจัด
 การเรียนการสอนสุขศึกษาและต้องการได้รับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์วิชาสุขศึกษามาก
 ที่สุด ณีญจันทร์ เทพบุรณะ (2533) พบว่า ครูสุขศึกษามีความคาดหวังสูงที่จะได้รับ
 การนิเทศจากศึกษานิเทศก์ และจากข้อมูลทั่วไปของครูสุขศึกษาระดับมัธยมศึกษาใน
 โรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรพบว่า ครูสุขศึกษาต้องการนิเทศร้อยละ 72.30
 ทั้งนี้ต้องการการนิเทศจากศึกษานิเทศก์มากเป็นอันดับหนึ่ง

ฉะนั้น หน่วยศึกษานิเทศก์และศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบในการนิเทศ
วิชาสุขศึกษาควรถือเป็นงานเร่งด่วน และควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
จัดให้มีการนิเทศในเรื่องนี้เพราะเป็นเรื่องสำคัญในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน
ตามจุดเน้นของหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533 คือ การจัดการเรียนการสอนที่เน้น
กระบวนการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2533)

ปัญหาในเรื่องขาดการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสุขศึกษาที่เน้น
ทักษะกระบวนการ ซึ่งเป็นปัญหาในระดับมากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นระยะแรกของการ
ทดลองใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533 โรงเรียนยังสับสนในการใช้หลักสูตร
และต้องใช้เวลาในการศึกษาและปรับตัวกับการใช้หลักสูตรในเรื่องต่าง ๆ เช่น การจัด
รายวิชาให้หลากหลาย การจัดทำแผนการสอนที่ใช้กระบวนการ การศึกษาเอกสาร
หลักสูตร การเปิดคาบกิจกรรมอิสระ จึงทำให้โรงเรียนมีการปฏิบัติในเรื่องการจัด
กิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสุขศึกษาที่เน้นทักษะกระบวนการน้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลการ
ติดตามการใช้หลักสูตรของสำนักงานทดสอบทางการศึกษาพบว่า คาบกิจกรรมอิสระใน
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนยังไม่สามารถหารูปแบบที่เหมาะสมได้ แต่ละโรงเรียน
มีการจัดที่แตกต่างกันออกไปมาก บางแห่งใช้คาบกิจกรรมอิสระไปในการเข้าชุมนุมทาง
วิชาการซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร บางแห่งใช้คาบกิจกรรมอิสระหารายได้
ระหว่างเรียน บางแห่งไม่ได้ทำอะไรเลยปล่อยให้เด็กเรียนทำอะไรก็ได้ตามใจชอบ
(กระทรวงศึกษาธิการ, 2533) ซึ่งในเรื่องรูปแบบของการจัดกิจกรรมคาบอิสระนี้
กรมวิชาการควรที่จะติดตามศึกษาและหาแนวทางที่เหมาะสมให้โรงเรียนใช้คาบเวลา
ดังกล่าวให้เกิดประโยชน์ต่อการใช้ทักษะกระบวนการเป็นแนวทางเดียวกันต่อไป

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ครูสุขศึกษาระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ควรได้รับการ
ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนสุขศึกษาดังนี้

1. ส่งเสริมการเพิ่มพูนความรู้โดยการประชุมสัมมนาอบรมทางด้านวิชาการ
โดยเน้นเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดทำแผนการสอนสุขศึกษา ที่เน้นทักษะกระบวนการ
ทุกรายวิชาและความรู้ที่จำเป็นสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งใน
ระยะสั้นและระยะยาวอย่างต่อเนื่องในหัวข้อต่อไปนี้

- 1.1 การจัดกิจกรรมการสอน เพื่อให้นักเรียนสามารถสร้างทางเลือกในการแก้ปัญหาได้
 - 1.2 การจัดกิจกรรมการสอน เพื่อฝึกให้นักเรียนคิดอย่างเป็นระบบได้
 - 1.3 การจัดกิจกรรมที่ฝึกให้นักเรียนคิด วิเคราะห์ วิวิจารณ์
 - 1.4 การจัดกิจกรรมการสอน เพื่อให้นักเรียนรู้จักประเมินทางเลือกได้
 - 1.5 การจัดกิจกรรมการสอน เพื่อฝึกให้นักเรียนมีโอกาสวางแผนและกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติ
 - 1.6 การจัดกิจกรรมการสอน เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักแก้ปัญหาเมื่อมีปัญหา
 - 1.7 การจัดกิจกรรมการสอน เพื่อฝึกให้นักเรียนได้ฝึกการติดตามตรวจสอบผลงาน และปรับปรุงแก้ไขงานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ
 - 1.8 การจัดกิจกรรมที่ฝึกให้นักเรียนทำงานอย่างมีระบบ
 - 1.9 การจัดกิจกรรมการสอน เพื่อฝึกให้นักเรียนมีโอกาสลงมือปฏิบัติจริงตามแผนที่วางไว้
 - 1.10 การจัดกิจกรรมการสอน เพื่อฝึกให้นักเรียนได้รู้จักประเมินผลในระหว่างปฏิบัติกิจกรรม
 - 1.11 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสุขศึกษา ที่เน้นทักษะกระบวนการ
2. ส่งเสริมการเพิ่มประสบการณ์ให้กับครูสุขศึกษา โดยให้มีการศึกษาดูงานทางการศึกษากับโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างการจัดการเรียนการสอนสุขศึกษาที่ใช้ทักษะกระบวนการ
 3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรระดับมัธยมศึกษา ควรจัดทำคู่มือเอกสารหลักสูตรเพื่อสนับสนุนให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำหลักสูตรได้อย่างถูกต้อง
 4. ควรส่งเสริมและสนับสนุนศึกษานิเทศก์วิชาสุขศึกษา ได้มีความรู้ ความเข้าใจอย่างถูกต้อง และสามารถนิเทศการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนสุขศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง
 5. ศึกษานิเทศก์ควรมีการนิเทศติดตามดูแลอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง เพื่อให้ครูสามารถใช้ทักษะกระบวนการในการสอนสุขศึกษาได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยโดยใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนสุศึกษา
2. ควรทำการวิจัยเรื่องปัญหาการนิเทศการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนสุศึกษา
3. ควรทำวิจัยในเรื่องการติดตามผลการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนสุศึกษา
4. ควรทำวิจัยในเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการสอนสุศึกษาโดยใช้ทักษะกระบวนการ